

KÖNYVISMERTETÉS

Bruce Schechter

AGYAM NYITVA ÁLL!

Erdős Pál matematikai utazásai
Vince Kiadó & Park Kiadó, 1999

Ismét egy könyv, amely már az első oldalakon megragadja olvasóját, hogy nehezebbre esik azt letenni. Bruce Schechter műve sajátos ötvözetet adja a matematika csodálatos világába vezető ismereteknek, és egy rendkívül különös ember, egy nagy alkotó élettörténetének. Azoknak pedig, akik szeretnek büszkékké lenni méltán kiemelkedő honfitársainkra, örömet szerezhet, hogy ez a különös ember magyar volt: Erdős Pál, a világszerte elismert matematikus.

Schechter műve nem könnyes-romantikus sikertörténet, még csak nem is szokványos regényes életrajz. Egyáltalán nem idealizálja Erdöst. Megmutatja benne a nagy alkotót, de azt is, milyen közelről az az ember, aki figyelme javát az őt érdeklő tudományra, az alkotásra összpontosítja, és többnyire nem veszi a fáradságot, hogy társadalmi konvenciókkal és közhelyekkel bajlódjék. Nem egészen bizonyos, hogy Erdős mindig és mindenki számára kellemes ember volt. Egészen biztos viszont, hogy intellektuális tekintetben mindig, mindenkinek különösen nagy és felemelő élmény lehetett vele találkozni. Akiben van erős intellektuális érdeklődés, annak a sors nagy adománya lehet, ha életútja során akkor találkozik ilyen emberrel, amikor még módja és lehetősége van formálni a saját értékrendjét, eldönteni, hogy merre akar menni, mit akar elérni, mit tekint igazán fontosnak az életben. Anyagiakban gazdag ember aligha válik belőle, ha enged a csábításnak, talán még boldog és megelégedett sem – de ha megvan hozzá a tehetsége, olyan világokat kaphat cserébe, amelyekről mi, szegény halandók nem is álmodunk.

Schechter műve igen érzékletesen szól arról, hogy Erdős egy különös világnak – közelebről a matematika, szélesebb értelemben a tudomány világának – különös hercege volt. „Agya a világ egyik csodája, amely csak úgy szikrázott a matematikai kincsektől, a legkifinomultabbul csiszolt, felülmúlhatatlan szépségű drágakövektől.” Ugyanakkor már hőse bemutatásánál sem hagy kétséget afelől, hogy távolról sem lehetett mindig felhőtlen öröm közelebbi kapcsolatban lenni Erdőssel. Ezt igen érzékletesen bemutatja: „Akár éjfélkor is megszólalhat a telefon – érdekes módon a matematikusok képtelenek odafigyelni az időzónák számtanára. Az erősen idegenszerű kiejtésű hang a vonal másik végén nem sokat teketóriázik:

– Berlinből beszélek. Erdöst keresem.

– Még nincs itt.

– Akkor hol van?

...

– Miért nem tudja? – Klakk!...

Több mint hatvan évig ébresztette fel elvont álmukból ehhez hasonló telefonhívás a világ különböző pontjain élő matematikusokat; ez volt a bevezetője a felfordulásnak, amelyet Erdős Pál látogatása jelentett. A következő néhány napban sűrűsödtek a telefonhívások, aztán meg kellett jelenni a repülőterem, ahol feltűnt maga Erdős; alacsony, törekeny figura kopott viseltes öltönyben, két bőröndöt szorongatva; bennük minden vagyontárgya. Kiszállt a gépből, és a matematikusokból álló fogadóbizottsággal közölte: „Agyam nyitva áll!”

A mű végigkíséri Erdős életútját. A kezdeteknél villanásnyi betekintést ad a környezetbe, ahonnan indult, és ahonnan olyan feltűnően sok magyar jutott el a világ szellemi, tudományos, művészeti csúcsaira.

Nem pletykakönyv. A szó intimebb értelmé szerinti magánéletéről, ha

volt is, nem sokat árul el. Annál többet mond viszont Erdős matematikaszak hódításairól. Az ő élettörténete a matematikai területek és problémák leírása. Schechter ebben józansággal mértékletességgel a dolgok felszínét marad; lehetőleg köznapi és mindenki számára érthető fogalmakkal vázolja fel a kérdéses szakterület mibenlétét, a probléma nagy feladatát lényegét. Nem vezet be sem a matematikának, sem Erdős munkásságának mélyebb szakmai részleteibe – megfelelő előtanulmányok nélkül meg sem értenénk –, de még mindig ad valamelyes fogalmat arról.

A mű maga sem hagy kétséget afelől, hogy Erdős az őt övező megbecsüléshez a szakmai teljesítményével vívta ki az Igen jól megmutatkozik, mennyire nem volt tehetsége – és feltehetően hajlama sem – a karrier bizantinusz vagy egyéb technikáihoz. Megbecsülésének nagyságát és valódiságát viszont mi sem érzékelteti jobban, mint hogy az iránta megnyilvánuló szakmai tisztelet egyedülálló kifejezést kapott.

Ez az Erdős szám, amely mutatójával mértékéül és egyben tanúbizonyságául is szolgál a hozzá fűződő szakmai kapcsolatnak. Ha valaki közösen írt Erdőssel, annak az Erdős száma. Aki cikket írt olyan emberrel, akinek 1 az Erdős száma, az 2-es Erdős számot kap, és így tovább. Így tehát már az is számon tartásra érdemes rangot ad, ha valaki dolgozott egy emberrel, aki dolgozott egy emberrel, aki... dolgozott Erdőssel.

A Park Kiadó nemrég adott kezünkbe egy hasonlóképpen megragadó művet, Simon Singh „A nagy Fermat sejtés” c. munkáját. Értékhiányos, megzavarodott – vagy inkább megzavart – értékrendű világunkban különösen fontos és hasznos lenne, ha mielőbb folytatná programját újabb, hasonló szellemi értékek, újabb alkotó-képesség újabb csodáinak felmutatásával.

O.P.